

[Jørgen Gram.]

medlem fru Ingeborg Refslund Thomsen har givet udtryk for.

(Kort bemærkning).

Heick: Det ærede medlem fru Ingeborg Refslund Thomsen sagde, at den ændring, der er sket for skolevæsenets vedkommende i Sydslesvig, havde overhovedet ingen betydning. Så stærkt blev det sagt: det har overhovedet ikke betydning for det danske skolevæsen i Sydslesvig. Heroverfor sagde jeg, at vi har fået en anden fremstilling af lederne af det danske skolevæsen i Sydslesvig, og lederne af skolevæsenet i Sydslesvig må selvfølgelig holde på, at det er deres bedømmelse af, hvad der tjener skolevæsenet i Sydslesvig bedst, der skal lægges til grund for, hvordan skolevæsenet skal udformes. De kan ikke være tjent med, at det ærede medlems bedømmelse lægges til grund.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets §§ 1 og 2 samt dets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Da der ikke har været stillet ændringsforslag, foreslår jeg, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 29. april, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om foranstaltninger til fremme af danske erhvervsinteresser.

2) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om udlån til visse industrivirksomheder.

3) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov om grundforbedring.

4) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om ændring i lov nr. 98 af 31. marts 1954 om udlån til afsætningsvirksomheder m. v. indenfor fiskerierhvervet.

5) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om statsgaranti for lån fra Kreditforeningen af Kommuner i Danmark til færøske kommuner.

6) *Tredie behandling af:*

Forslag til lov om støtte til nybygning af færøske fiskerfartøjer m. v.

7) *Tredie behandling af:*

Forslag til færdselslov.

8) *Første behandling af:*

Indstilling fra udvalget vedrørende tillægsbevillingslovforslagets behandling og finansudvalgets arbejdsform.

Mødet hævet kl. 14³⁰.

106. møde.

Fredag den 29. april kl. 13.

Formanden: I skrivelse af dags dato meddeler undervisningsministeren, at han ønsker her i tinget skriftligt at fremsætte:

Forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler.

Finansudvalget har afgivet betænkning over forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1954 til 31. marts 1955. Eksemplarer vil senere blive omdelt.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Undervisningsministeren (Bomholt): Hermed tillader jeg mig for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om ændringer af lov om folkeskolen og forslag til lov om gymnasieskoler.*

[Undervisningsministeren.]

Det førstnævnte af de to lovforslag indeholder nogle ændringer af lov nr. 160 af 18. maj 1937 om folkeskolen med senere ændringer. Dette lovforslag omfatter bl. a. en udvidelse af folkeskolens område, som er baggrunden for, at lov nr. 62 om højere almenskoler af 24. april 1903, der indeholder reglerne om den nuværende eksamensmellemskole, om den nuværende 1-årige realklasse samt om gymnasiet, ved det andet af de to lovforslag foreslås afløst af en lov om gymnasieskoler, hvori man i første række har optaget regler for det foreslåede 4-årige gymnasium, medens der med hensyn til de hovedskoleklasser og den 2-årige realafdeling, som gymnasieskolerne efter forslaget fremtidig vil omfatte foruden selve gymnasieklasserne, hovedsagelig henvises til de bestemmelser, som foreslås fastsat herom i folkeskoleloven.

Lovforslagene er ledsaget af udførlige bemærkninger, hvorfor jeg her kun skal omtale nogle hovedpunkter med hensyn til baggrunden for de foreslåede ændringer af vor skoleordning samt de væsentligste bestemmelser i de to lovforslag.

Den nuværende skoleordning er fastsat i almenskoleloven af 1903 og folkeskoleloven af 1937. Ved almenskoleloven indførtes den gældende ordning for eksamensmellemskolen, realklassen og gymnasiet, hvorefter eksamensmellemskolen er 4-årig, realklassen 1-årig og gymnasiet 3-årigt. Almenskoleloven gælder i første række for statens gymnasieskoler, men åbnede også mulighed for oprettelse af kommunale og private eksamensmellemskoler. Ved folkeskoleloven af 1937 blev de kommunale eksamensmellemskoler en del af folkeskolen, og samtidig blev det fastsat, at hvis der ved en kommunes skolevæsen findes en eksamensmellemskole, skal der ved kommunens skolevæsen også være en eksamensfri mellemskole. Også den eksamensfri mellemskole er 4-årig, men kommunerne har kun pligt til at oprette 4. klasse i den eksamensfri mellemskole, når der melder sig mindst 10 elever til optagelse i klassen.

Det er på denne baggrund, at det i folkeskolelovens § 1 siges, at folkeskolen er den kommunale skole for børn i den undervisningspligtige alder samt de mellemskoleklasser, der slutter sig hertil.

Med hensyn til den nærmere opbygning af folkeskolen fastsætter folkeskoleloven forskellige regler for købstæderne og for landkommunerne.

I købstæder kan folkeskolen bestå af en 4-årig grundskole og en 3-årig hovedskole. Denne form er dog nu meget sjælden. Den anden mulighed, loven nævner, er 4-årige grundskoler og 4-årige mellemskoler, således at der enten er eksamensfri mellemskole alene eller både eksamensmellemskole og eksamensfri mellemskole. I København er grundskolen 5-årig, og loven tillader denne form benyttet i kommuner, der har købstadordnet mellemskole. Efterhånden er adskillige — navnlig større — kommuner gået over til denne ordning.

På landet kan folkeskolen ordnes som en købstadskole, men dette forudsætter et ret stort børnetal. Løvrigt er lovens ordning den, at skolen på landet består af et efter børnetallet afpasset antal klasser, og er der børn nok til mindst 4 klasser indenfor de 7 årige, som undervisningspligten omfatter, deles landsbyskolen i en 3-årig forskole og en 4-årig hovedskole. Til den landsbyordnede skole kan der ikke knyttes eksamensklasser, men ved folkeskoleloven af 1937 blev der tilvejebragt hjemmel for at knytte kursus, der forbereder til almindelig forberedelseseksamen („præliminæreksamen“), til landsbyskolen. Samtidig blev der som en svag parallel til øverste klasse i købstadskolens nye eksamensfri mellemskoleafdeling givet mulighed for oprettelse af en fortsættelsesklasse ved landsbyordnede skoler.

Oprettelsen af eksamensmellemskolen i 1903 var en af konsekvenserne af den politiske, økonomiske og tekniske udvikling i sidste halvdel af det 19. århundrede. Den nye skoleafdeling imødekom stærke beretigede krav om lige adgang til en udvidet almen undervisning og mulighed for fri opstigning fra folkeskolen gennem mellemskole og gymnasium til afsluttende embeds-eksamen. Eksamensmellemskolen blev da også i sig selv en succes, men jo større søgning den fik, des mere viste der sig også uheldige sider. Den store tilgang til eksamensmellemskolen bevirkede nemlig, at der opstod et væsentligt frafald blandt eksamensskolens elever ved den undervisningspligtige alders ophør, dels fordi en del af ele-

[Undervisningsministeren.]

verne ikke kunne følge med, dels fordi nogle af hjemmene ikke havde råd til at lade børnene blive længere i skolen. Samtidig blev de ældste klasser i folkeskolens eksamensfri afdeling deklasseret af eksamensafdelingen, og flinke børn fra den eksamensfri afdeling blev stadig vanskeligere stillet, når de efter skolens afslutning skulle søge plads i erhvervene i konkurrence med børn fra eksamensmellemsskolen.

Som et modtræk imod denne udvikling iværksatte flere kommuner forsøg med at tilbyde ungdommen i alderen fra 14 til 15 år undervisning i en 8. klasse, og ved folkeskoleloven af 1937 blev den eksamensfri mellemsskole oprettet, samtidig med at eksamensmellemsskolen blev en del af folkeskolen. Sammenknytningen af de to mellemsskoler var udtryk for, at den eksamensfri folkeskole aldrig måtte sættes til side til fordel for eksamensskolen. Man ønskede at sidestille de to skoleafdelinger og håbede, at de også i det almindelige omdømme ville blive lige ansete.

Det har allerede længe været en kendsgerning, at disse optimistiske forventninger ikke holdt stik trods det betydelige arbejde, der er blevet gjort for at gøre den eksamensfri mellemsskole til en god skole. Tilgangen til eksamensmellemsskolen steg fortsat, og ifølge den foreliggende statistik kommer nu i København 44 pct., på Frederiksberg 57 pct., i Gentofte 73 pct. og i 5 eksempelvis valgte købstæder fra 40 til 60 pct. af børnene i eksamensmellemsskolen. Samtidig hermed er frafaldet fra eksamensmellemsskolen steget, og det ligger nu på ca. 25 pct. i København og 15—20 pct. i de nævnte 5 købstæder og på Frederiksberg, medens det er noget lavere i Gentofte. I den eksamensfri mellemsskole er frafaldet langt alvorligere, idet i København halvdelen og andre steder op til 80 pct. er gået ud inden 3. f. m. og allerede 2. f. m. adskillige steder er reduceret med 20 pct. Den uheldige følge af det store frafald både i eksamensmellemsskolen og i den eksamensfri mellemsskole er, at et stort antal børn går ud af skolen uden at have fået den afrunding af undervisningen, som i begge skoleafdelinger kun nås i de sidste klasser. En effektiv afhjælpning af denne ulempe er påtrængende nødvendig.

Ved siden af denne alvorlige skævhed i skolebilledet, der navnlig gør sig gældende for byskolens vedkommende, er det også en alvorlig mangel ved den nuværende ordning, at den ikke giver børn i byen og børn på landet de samme muligheder.

Vel kan en landkommune efter folkeskoleloven få købstadordnet skolevæsen, men det forudsætter som nævnt et ret stort børnetal. Efter loven er der som nævnt også mulighed for at knytte kursus til almindelig forberedelseseksamen til den landsbyordnede skole. En del landkommuner har udnyttet denne mulighed, og der er hos landbefolkningen en stærkt stigende interesse for at få de børn, der egner sig for videregående undervisning, ført frem til en eksamen, der giver dem adgang til videreuddannelse i gymnasieskolerne og ved de højere læreanstalter og til at opnå stillinger i erhvervene, der forudsætter, at de har bestået realeksamen eller en dermed ligestillet eksamen. Der er samtidig hos landbefolkningen et stærkt ønske om, at landsbyskolens børn såvidt muligt får adgang til at få en afsluttende eksamen med bevarelse af tilknytningen til deres hidtidige skole og de hjemlige forhold. Men kursusvejen stiller i flere henseender strengere krav til eleverne, end der stilles til elever, der forberedes til realeksamen fra en skole, og kravene er nok i virkeligheden for strenge for børn og unge i de aldersklasser, der her er tale om. Dette får i mange tilfælde den virkning, at børnene flyttes til den nærmeste eksamensskole, en virkning, som ikke blot er i modstrid med ønskerne om, at de bevarer tilknytningen til deres hidtidige skole og deres hjemlige forhold, men som også kan være uheldig for den landsbyskole, som mister bogligt begavede børn i den undervisningspligtige alders sidste årgange. Der er af de nævnte grunde et stærkt behov for at give landsbyskolen mulighed for at få en virkelig eksamensskole- (realskole-) overbygning. Det er samtidig af afgørende betydning, at der hurtigt skabes klarhed over, hvordan en sådan ordning skal være, bl. a. fordi man mange steder ønsker dette spørgsmål løst i forbindelse med det skolebyggeri, som alligevel skal ske til opfyldelse af folkeskolelovens krav.

Spørgsmålet om en eksamensordning er

[Undervisningsministeren.]

måske i virkeligheden det, der allermindst tåler udsættelse, men da løsningen af dette spørgsmål uundgåeligt må få konsekvenser for hele skolevæsenets struktur, har jeg ment, at det vil være det eneste rigtige at søge spørgsmålet løst som led i en generel forbedring af skolens struktur i stedet for at få en isoleret løsning, der præjudicerer en afbødning af de øvrige væsentlige mangler ved den nuværende ordning.

Blandt de uheldige sider ved den nuværende skoleordning må jeg endvidere nævne optagelsesprøven til eksamensmellemskolen. Her har den opfattelse vundet stærkere og stærkere fodfæste, at en omfattende prøve under eksamensmæssige former og af afgørende betydning for børnenes fremtidsmuligheder ikke længere bør opretholdes for 11—12-årige børn.

Også eksamensmellemskolens afsluttende prøve, mellemskoleeksamen, synes nu altfor eksamenspræget i betragtning af, at denne eksamen er en eksamen for børn, og mellemskoleeksamen er desuden ved selve sin eksistens en afgørende faktor blandt de forhold, der har medført den nuværende skævhed i skolebilledet.

En meget væsentlig årsag til den nuværende skævhed i skolebilledet er reglerne om undervisningspligtens ophør, idet det er klart, at en folkeskole, hvor den øverste eller de to øverste klasser normalt må være beregnet for børn, der er over den undervisningspligtige alder, lider af en afgørende svaghed i sin struktur og ikke er egnet til at sikre den afrunding af skolens undervisning, som er af den største betydning for børnenes forståelse af deres egen tid og deres eget samfund, når de kommer ud i det praktiske liv. Den ideelle opbygning af folkeskolen må derfor være en ordning, hvorunder folkeskolens undervisning afrundes samtidig med undervisningspligtens ophør.

De vigtigste spørgsmål med hensyn til en ændret ordning af den danske skole er således at finde frem til, hvordan man kan skabe balance mellem de to nuværende skoleafdelinger, eksamensskolen og den eksamensfri skole, og hvordan man kan tilvejebringe lige muligheder for børn i byskolen og børn i skolen på landet. I forbindelse med disse spørgsmål må der søges en løsning på proble-

merne omkring den nuværende optagelsesprøve til eksamensmellemskolen og denne skoleafdelings afslutning samt på spørgsmålet om undervisningspligtens varighed.

Med hensyn til optagelsesprøven til eksamensmellemskolen og mellemskoleeksamen har undervisningsministeriet i januar 1952 nedsat et udvalg med den opgave indenfor de ved de gældende love fastsatte rammer at fremkomme med indstilling om en ajourføring og ændring af bestemmelserne vedrørende undervisningen i eksamensmellemskolen, realskolerne, pigeskolerne og præliminærskolerne samt om eksamens afholdelse i disse skoler. Endvidere skulle udvalget tage stilling til spørgsmålet om eventuelle ændringer af reglerne vedrørende optagelse i 1. eksamensmellemskoleklasse. Udviklingen har medført, at dette kommissorium nu må anses for at være for snævert, idet de ændringer, som kan foretages uden lovændringer, ikke vil være tilstrækkelige, og udvalgets arbejde er derfor efter ministeriets anmodning i efteråret 1954 blevet stillet i bero.

Med hensyn til en forbedring af den eksamensfri mellemskole er der flere steder iværksat forsøg, og nogle steder er sådanne forsøg blevet tilrettelagt efter forhandlinger med de stedlige fagskoler — handelsskoler og tekniske skoler — således at man har kunnet tage hensyn til fagskolernes ønsker vedrørende de kundskaber og færdigheder, som man fra det praktiske livs side ønsker at børnene skal opnå i skolen. Der synes herved at være anvist en værdifuld vej fremad med hensyn til en forbedring af den nuværende skoleordning.

I oktober 1949 blev der på initiativ af hovedstyrelsen for Danmarks Lærerforening nedsat et fællesudvalg med repræsentanter for de danske lærerorganisationer med den hovedopgave at drøfte den eksamensfri mellemskoles og landsbyskolens muligheder. Udvalget fik desuden den opgave at drøfte vor skoles rette struktur indenfor en delt skole. Dette fællesudvalg afgav i maj 1952 en af alle udvalgets medlemmer tiltrådt betænkning, der på afgørende måde banede vejen for, at nu også undervisningsministeriet fik grundlag for at tage spørgsmålet om skolens fremtidige struktur op til samlet overvejelse.

I november 1954 indbød jeg lærerorgani-

[Undervisningsministeren.]

sationerne og enkelte andre skoleinteresserede kredse til et forhandlingsmøde af intern karakter og fremsatte ved dette rundbordsmøde forslag til en konkret løsning, som på væsentlige punkter er i overensstemmelse med fællesudvalgets forslag, men som rækker videre, idet forslaget også omfatter den nuværende eksamensmellemskole og får virkninger for realklassen og gymnasiet. Mit forslag gik ud på, at grundskolen skal være 5-årig og skal efterfølges af en 3-årig hovedskole, der deles i een eller flere praktiske linier og en boglig linie, hvortil atter slutter sig en 2-årig realafdeling og et 4-årigt gymnasium. Dette forslag var et forsøg på at finde en midterlinie, som fra alle sider kunne anses for en væsentlig forbedring af den nuværende ordning, selvom ingen af de interesserede parter kunne opnå netop den ordning, de ville gennemføre, hvis de havde afgørelsen alene.

Drøttelserne ved rundbordsmødet førte til nedsættelse af et udvalg med den opgave at udforme et konkret forslag til en omordning af skolevæsenet på grundlag af de ved rundbordsmødet drøttede retningslinier.

Dette udvalg, der har omfattet repræsentanter for lærerorganisationerne, for Foreningen „Hjem og Skole“ og for Landsforeningen af Skolekommissioner og Skolenævn, har udarbejdet et forslag, der på de allerfleste punkter danner grundlaget for de to lovforslag. Det stod straks fra begyndelsen udvalget klart, at udformningen af de praktiske linier måtte tillægges stor betydning og ske i nær tilknytning til erhvervenes ønsker. Der blev derfor efter en indledende drøftelse med handelsministeren og direktørerne for handelsskole- og håndværkerundervisningen indbudt til et møde mellem udvalget og repræsentanter for de større danske erhvervsorganisationer m. fl., hvor jeg gjorde rede for den nuværende skoleordning, de væsentligste ulemper ved denne og hovedlinierne i udvalgets arbejde, herunder navnlig bestræbelserne for at knytte en organisk forbindelse mellem folkeskolen og erhvervene og dissens faglige skoler. Fra erhvervsorganisationernes side viste man sagen stor interesse, og den kontakt, man fra skolens og ministeriets side har søgt med erhvervsorganisationerne, har foreløbig resulteret i oprettelsen af et Erhvervenes Skole-

udvalg, der er et stående udvalg med den opgave at virke til fremme af den bedst mulige forbindelse mellem den almene skole i dens forskellige former og erhvervene og dissens skoler. Dette nye organ, som udfylder en plads mellem skolen og erhvervene, der til skade for begge parter hidtil har stået tom, vil utvivlsomt have en vigtig opgave, og jeg er taknemlig over den interesse for den danske skole, som erhvervene her har vist. Om udvalgets sammensætning og virkemåde skal jeg henvide til de udførlige oplysninger i bemærkningerne til lovforslaget.

8 mands udvalget har nedsat forskellige underudvalg, der navnlig har beskæftiget sig med udarbejdelse af skitse-mæssige undervisningsplaner for de forskellige skoleformer. Sådanne planer er også blevet udarbejdet af Danmarks Lærerforenings pædagogiske udvalg. Samtlige planer er optaget som bilag til lovforslaget.

Udvalget har endvidere haft forhandlinger med direktøren for Danmarks pædagogiske Institut og andre eksperter indenfor spørgsmålet om prøvers værdi som udvælgelses-kriterium.

Til belysning af de både økonomisk og pædagogisk meget vigtige spørgsmål om mulighederne for centralisering af skolevæsenet på landet har man rådført sig med eksperter fra undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg vedrørende skolebyggeri og chefen for den svenske skolöverstyrelses planeringsafdeling.

Endvidere har udvalget modtaget en lang række henvendelser fra skoleinteresserede foreninger m. v., og repræsentanter for mange af disse har haft lejlighed til overfor udvalget at gøre nærmere rede for deres synspunkter, som man såvidt muligt har søgt at tage hensyn til.

Lovforslagene hviler på de forslag, som et flertal indenfor udvalget er nået frem til. Dette flertal består af lærerorganisationernes repræsentanter og mig. Et mindretal, bestående af repræsentanterne for Foreningen „Hjem og Skole“ og for Landsforeningen af Skolekommissioner og Skolenævn, har ikke kunnet tiltræde flertalsforslagene som helhed. Jeg skal senere vende tilbage til dette spørgsmål. På enkelte punkter er der ikke opnået enighed mellem lærerorganisationerne indbyrdes, og på enkelte punkter har

[Undervisningsministeren.]

Jeg ikke ment at kunne slutte mig til lærerorganisationernes ønsker. Disse spørgsmål omtales nærmere i bemærkningerne til lovforslagene. Som afslutning på udvalgets arbejde blev flertalsforslagene forelagt for et nyt rundbordsmøde den 20. april i år med de samme deltagere som i det første rundbordsmøde i november 1954. Forslagene blev her tiltrådt af lærerorganisationerne, medens repræsentanter for mindretallet i udvalget gjorde rede for mindretallets principielle synspunkter, som jeg skal komme nærmere ind på om lidt.

Flertalsforslagene og dermed lovforslagene går som allerede nævnt ud på, at grundskolen fremtidig skal være 5-årig. Efter grundskolen skal følge en 3-årig skoleafdeling, der benævnes hovedskolen. Når den i lovforslaget foreslåede udvidelse af undervisningspligten fra 7 til 8 år træder i kraft — forslaget går ud på, at dette skal ske om 10 år — vil grundskolen og hovedskolen tilsammen have samme varighed som undervisningspligten. En fortsat skolegang efter hovedskolen og udover den undervisningspligtige alder skal finde sted i en 2-årig realafdeling, der afsluttes med realeksamen og indgår som en del af folkeskolen, eller i et 4-årigt gymnasium, der afsluttes med studentereksamen. Ordningen med 5-årig grundskole + 3-årig hovedskole skal ikke blot gælde for købstadkommuner, men også for landkommuner, hvis der er børn nok til oprettelse af en klasse for hver årgang. Det har særlig interesse i denne forbindelse at se på landkommunernes forhold.

Med stigende bekymring iagttager man, ikke mindst i landbefolkningen, den tiltagende vandring af de unge ind til byerne. Denne vandring er et tidens tegn, synligt i alle kulturlande. I Sverige f. eks. falder hele befolkningstilvæksten siden 1. verdenskrig på byerne og bymæssige områder.

Hvad skal man gøre for at hindre eller hemme denne vandring? Jeg tror ikke, at skolen er den vigtigste faktor; andre forhold har større betydning. Men det må såvidt muligt undgås, at skolen bliver medvirkende til denne vandring; ingen skyld herfor bør kunne kastes på skolen.

Derfor må landbefolkningen have et skolevæsen, der borttager tilskyndelsen for hjem-

mene til at sende deres børn til skolegang i byerne, før de skal have gymnasieuddannelse eller anden tilsvarende videreuddannelse. Herom er alle enige.

Vi må følgelig stræbe henimod paritet mellem skolevæsenet på landet og i byerne. Konkret må formålet være indenfor landkommunernes eget skolevæsen at skaffe børnene adgang til de samme goder som købstadbørnene — adgang til realeksamen og samme muligheder for undervisning inden undervisningspligtens ophør som dem, der tænkes ydet købstadbørnene.

At disse goder består og fortsat kan udvikles i byerne, hænger jo sammen med skolevæsenets størrelse, med andre ord det større børneantal. Det er derfor ganske klart, at hvis landkommunerne vil have de samme skolemuligheder selv uden at være afhængige af byerne, så må også de på et eller andet stadium af børnenes skolegang indrette større skolevæsenere enten ved skolevæsenets centralisering indenfor kommunen eller ved et mellemkommunalt samarbejde.

At et sådant samarbejde bliver nødvendigt, er allerede anerkendt og fremgår ganske klart af nogle tal, som snart kan forventes offentliggjort af undervisningsministeriets byggeforskningsudvalg. Udvalget har for nylig afsluttet en kortlægning af skolebyggeriet på landet siden 1937 og i forbindelse hermed en kortlægning af landkommunernes størrelse. Det viser sig, at af vore ca. 1 300 landkommuner har over halvdelen et mindre areal end 30 km², hvilket svarer til en gennemsnitlig afstand af 3 km fra kommunens ydergrænser til dens centrum. 200 kommuner har mindre end 80 skolesøgende børn, 240 har mindre end 120 børn, yderligere 415 mindre end 200 børn og kun 425 eller ca. $\frac{1}{3}$ af kommunerne over 200 børn, der i almindelighed anses som det nødvendige grundlag for en 7-klasset skole og de dertil knyttede muligheder.

At en centralisering af skolevæsenet tillige betyder en væsentlig begrænsning af investeringen i skolebyggeri og en tilsvarende begrænsning af de årlige driftsudgifter, er ligeledes anerkendt fra de fleste sider og i enkeltheder dokumenteret gennem en publikation, som byggeforskningsudvalget for få dage siden har udsendt, og man har da også

[Undervisningsministeren.]

fra De samvirkende Sognerådsforeningers side udtalt sig til fordel for større anvendelse af skoleforbund.

Det er heller ikke til at tage fejl af, at tendensen i efterkrigstidens skoleplanlægninger går i retning af centralisering af skolevæsenet, i de allerseneste år tillige i retning af øget mellemkommunalt samarbejde.

Det er derfor ligetil og i god overensstemmelse med allerede igangværende udvikling, når det fremsatte forslag regner med centralisering og mellemkommunalt samarbejde som midler til gennemførelse af et forbedret skolevæsen på landet. Uden at man tager disse midler i brug, vil det ikke være muligt for de mange mindre landkommuner at opbygge et eget eksamensskolevæsen eller en undervisning for de sidste årgange af den undervisningspligtige alder med større variationsmuligheder end nu.

Det er endvidere i god overensstemmelse med dansk tankegang og tradition, at forslaget giver så vide rammer for centralisering af skolevæsenet, at næsten enhver form bliver mulig — alt efter forholdene de enkelte steder og befolkningens ønsker.

Man kan således centralisere undervisningen for alle 8 årgange, om fornødent ved hjælp af befordringsordninger. Eller man kan beholde forskoler for de første 2—3 årgange og centralisere for resten. Man kan også centralisere den 3-årige hovedskole og beholde 5-årige grundskoler som lokalskoler, men jeg tror, det bliver undtagelsen. Den 5-årige grundskole bliver en relativt dyr skoleform, den bliver måske vanskelig at besætte med mandlige lærere, og sociologisk udgør 7—10 års børn formentlig en mere naturlig gruppe end 7—12 års børn.

Hvis derfor den uro, som en overgang har gjort sig gældende blandt landsbylærere overfor forslaget, hænger sammen med en frygt for, at fremtidens skolebillede på landet bliver 5-årige lokalskoler, og centralskoler og skoleforbundsskoler for resten,

kan jeg sige, at denne frygt er ubegrundet. Den er uden holdepunkt i lovforslaget, som også på dette punkt er en rammelov, og den er ganske uden forbindelse med hensigter fra min side. Tværtimod har jeg lige nævnt nogle sandsynlige ulemper ved denne ordning.

I det hele taget er konstruktionen 5-årig grundskole—3-årig hovedskole jo slet ikke udtryk for en ydre, men derimod for en indre opbygning af skolevæsenet, som kan trives under forskelligartede skoleplaner. Jeg anser det for meget sandsynligt, at mange kommuner vil ønske en 7-årig skole med centralisering — om fornødent gennem skoleforbund — af 8. klasse og den 2-årige realskole.

For en sådan ordning er der ingen hindring i forslaget, og den vil formentlig passe særlig godt for de kommuner, som allerede har udbygget deres skoler med faglokaler for sløjd og husgerning.

Som led i en sådan ordning — hvadenten den er knyttet til 3- eller 4-klassede skoler eller skoler med større klassedeling — må der ligesom i den fuldt gennemførte 3-årige hovedskole efter de første 5 års undervisning gives en forberedende undervisning i sprog, matematik og fysik for de børn, som stiller mod realskolen eller gymnasiet, eller som af andre grunde foretrækker denne undervisning.

Også denne forberedende undervisning vil kunne centraliseres, hvis dette det enkelte sted anses for mest hensigtsmæssigt.

Af det, jeg har sagt, vil forhåbentlig med tilstrækkelig tydelighed fremgå, at det fremsatte forslag byder på stor rummelighed med hensyn til landkommunernes skolevæsen og ingenlunde tilsigter en underkendelse af traditioner og følelser eller voldelig omstyrning af bestående ordninger og gennemførte udbygninger af skolevæsenet. Der ligger i forslaget en forudsætning om, at visse dele af skolevæsenet på landet må centraliseres, hvis en udvikling skal være mulig, og jeg tror ikke, det er et øjeblik for tidligt, at man gør sig dette klart. Jeg

[Undervisningsministeren.]

tror i det hele taget, at man i landkommunerne alvorligt bør overveje, om vi ikke har passeret en udvikling — den kan beklages eller det modsatte — som gør det nødvendigt for kommunerne ligesom at tænke i større områder som det, alt taget i betragtning, mest realitetsbetonede middel til i vore dage at opretholde et skolevæsen og anden kulturel aktivitet, som kan bidrage til at fastholde børnene og de unge i landbomilieuet og de dertil knyttede erhverv.

Det er i forbindelse med omtalen af den foreslåede nyordnings betydning på landet naturligt at nævne, at den foreslåede 2-årige realafdeling også skal kunne oprettes i tilslutning til skoler på landet, hvor enten disse er ordnet med 5-årig grundskole + 3-årig hovedskole eller som 8-årige, udelte skoler. Herved får landkommunerne mulighed for at indrette eksamensskoleoverbygning i tilslutning til skolen for de undervisningspligtige årgange, medens man nu kun har mulighed for oprettelse af kursus, hvis man da ikke har grundlag for at indføre købstadordnet skolevæsen.

Danmarks Lærerforenings repræsentantskab har imidlertid på et møde den 18. april 1955 bl. a. pålagt lærerforeningens hovedstyrelse at arbejde for, at de i folkeskolelovens § 2, stk. 2, nævnte kursus, der forbereder til almindelig forberedelseseksamen, bringes i organisk forbindelse med folkeskolen på landet, og at der midlertidigt — indtil det 8. skoleår gennemføres — indrømmes disse skoler ret til et lade elever gå ind i et 2-årigt præliminærkursus efter en 2-årig forberedelse i fremmedsprog, matematik og fysik, således at der gives kursus de samme vilkår ved eksamen, herunder særlig pensumbegrænsning, som skolerne har. Som foran nævnt anser man 2-årige kursus i tilslutning til en 7-årig folkeskole for at være en for børn i den pågældende aldersklasse altfor krævende ordning, men jeg erkender på den anden side, at der i en overgangstid kan være brug for at opretholde muligheder for at have eksamenskursus på landet.

Under hensyn hertil foreslås det i § 48 i forslaget til lov om ændringer af folkeskoleloven, at de til den nuværende 7-årige landsbyordnede skole knyttede kursus til al-

mindelig forberedelseseksamen skal kunne fortsættes, eventuelt oprettes, indtil det 8. skoleår fra begyndelsen af skoleåret 1965—66 bliver obligatorisk.

Ministeriet vil også overveje at tilvejebringe hjemmel ved kgl. anordning for at give elever på sådanne kursus til almindelig forberedelseseksamen begrænset pensum, i hvert fald når kurserne oprettes som 3-årige, og måske også når det drejer sig om allerede bestående 2-årige kursus; man vil endvidere tage under overvejelse, om der i overgangsperioden i særlige tilfælde, f. eks. hvor det drejer sig om tyndt befolkede egne, kan gives nye 2-årige kursus en tilsvarende stilling.

Idet jeg bemærker, at den foreslåede 5-årige grundskole ikke har givet anledning til større problemer, skal jeg herefter gøre nogle bemærkninger om den foreslåede 3-årige liniedelte hovedskole og de tilsvarende trin i udelte skoler på landet. Forslaget går ud på, at hovedskolen deles i een eller flere praktiske (tekniske) linier og en boglig (teoretisk) linie. Hvor børnetallet ikke er tilstrækkeligt til en egentlig liniedeling, altså en liniedeling, hvor hver enkelt linie har sine særlige klasser, tænkes det mål, som liniedelingen sigter imod, nået ved differentieret undervisning indenfor klasserne. Reglerne om børnenes fordeling på de forskellige linier, henholdsvis til den differentierede undervisning indenfor klasserne i skoler, hvor børnetallet ikke er tilstrækkeligt til egentlig liniedeling, findes i § 8 i forslaget til lov om ændringer af folkeskoleloven, hvorefter fordelingen skal ske under hensyntagen til børnenes evner, anlæg og interesser i praktisk og boglig henseende. Efter forslaget skal fordelingen ske på grundlag af skolens skøn over det enkelte barns egnethed og under hensyntagen til forældrenes ønsker. Det skøn, skolen her må udøve, skal baseres dels på dens almindelige indtryk af barnets anlæg og daglige skolearbejde, dels på resultaterne af skriftlige prøver i dansk og regning, hvori alle børn deltager i løbet af det 5. skoleår, og som, såvidt det overhovedet er muligt, skal indgå i skolens hverdag. Man har ikke ment helt at kunne undvære sådanne prøver som grundlag for skønnet, men ved at begrænse dem til et minimum og lade dem indgå i skolernes daglige ar-

[Undervisningsministeren.]

bejde og omfatte samtlige børn mener man at kunne fjerne afgørende uheldige sider ved den hidtidige optagelsesprøve til eksamensmellemskolen.

I hovedskolen skal der på alle linier undervises i de almindelige skolefag. De forskellige linier får deres særpræg ved udvidet undervisning i nogle af de almindelige skolefag eller ved, at der optages undervisning i særlige fag. Kombinationer af disse muligheder kan også tænkes. Hovedskolens linier tænkes oprettet efter de stedlige ønsker og behov, således at undervisningen i fag, hvor det naturligt kan ske, afpasses under hensyntagen til børnenes fremtidige virksomhed i det praktiske liv og deres fortsatte uddannelse. En tilsvarende afpasning skal som nævnt kunne ske ved differentieret undervisning indenfor klasserne i skoler, hvor børnetallet ikke er tilstrækkeligt til en egentlig liniedeling. Det afgørende er, at linierne eller den differentierede undervisning skal indrettes med sigte mod bestemte mål. Dette gør under den nuværende ordning kun eksamensmellemskolen, der ved siden af det formål at give en udvidet folkeskoleundervisning har det ganske klare mål at give adgang til fortsat undervisning i realklassen eller gymnasiet. På tilsvarende måde skal enhver linie i den kommende hovedskole have et klart mål, der giver den enkelte linie dens særlige værdi for det enkelte barn i relation til dets kommende virksomhed og videre uddannelse efter hovedskolens afslutning. Linieundervisningen må derfor pege hen mod de efterfølgende ungdomsskoleformer, såsom efterskoler, tekniske skoler og handelsskoler, landbrugsfaglige ungdomsskoler, husholdningsskoler samt real- og gymnasieskoler.

Heraf følger, at hovedskolens undervisning for de praktiske liniers vedkommende skal tilrettelægges i nøje kontakt med de faglige skoler uden på nogen måde at blive en faglig undervisning, idet folkeskolen i enhver henseende må opretholde sit almene præg. Det er klart, at det for erhvervene er af afgørende betydning, at børnene allerede i skolen har opnået en sådan færdighed i de elementære fag, skrivning, dansk og regning, som deres evner giver mulighed for, og dette vil fremdeles være et af folkeskolens vigtig-

ste mål. Men jævnsides hermed må den påtænkte liniedeling give gode muligheder for en interessebetonet undervisning, der peger frem mod børnenes virksomhed efter folkeskolens afslutning. Af de skitse-mæssige undervisningsplaner, som er blevet udarbejdet af de foran omtalte underudvalg og Danmarks Lærerforenings pædagogiske udvalg, mener udvalget at have fået godtgjort, at en liniedeling eller differentiering af undervisningen med de ovenfor nævnte mål vil være mulig ikke blot ved større skolevæsen, men også ved mindre skoler på landet. Man er dog som allerede nævnt også ganske klar over, at det både i pædagogisk og økonomisk henseende vil anbefales sig på landet at drage fordel af centraliseringens muligheder, i hvert fald for de ældste årgange, fremfor at gennemføre differentieringen i skoler med lavt børnetal. Det er ikke meningen, at hovedskolens linier skal være båse, som børnene må blive i, når de først er kommet ind. Der åbnes derfor i forslaget adgang for overflytning fra en linie til en anden.

Heri ligger der også, at forskellene mellem hovedskolens linier må være af begrænset omfang, navnlig i hovedskolens 2 første klasser.

Også hovedskolens afslutning — hovedskoleprøven — må i det væsentlige blive af samme form og omfang for de forskellige linier, henholdsvis den til linierne svarende differentierede undervisning, der også skal give adgang til hovedskoleprøven. Enhver elev må have adgang til at indstille sig til hovedskoleprøven for den linie, hvorpå han har modtaget undervisning, men det må afhænge af elevens og forældrenes ønsker, om adgangen til at indstille sig til prøven benyttes. Det foreslås, at hovedskoleprøven for alle linier kommer til at omfatte skriftlig dansk og regning. Hertil kommer for de praktiske linier skrivning samt et af skolen valgt, for den pågældende linie særegent mundtligt eller praktisk fag. Der skal endvidere være adgang for eleverne til at aflægge tillægsprøve i et fremmedsprog. For den boglige linie må faget matematik tages med under de skriftlige fag, og omfanget af den mundtlige prøve foreslås fastlagt til 3 fag, hvoraf det ene skal være et fremmedsprog.

For hovedskoleprøven tænkes der udstedt beviser med angivelse af resultaterne

[Undervisningsministeren.]

ved prøven og elevernes arbejde i årets løb i de fag, prøven har omfattet. Lærerforeningernes repræsentanter i 8 mands udvalget har ønsket, at der anføres årskarakterer i videre omfang, men jeg har ikke ment at kunne gå med til dette.

Ved den foreslåede ordning vil børnenes fremtidige principaler kunne få en vejledning med hensyn til børnenes færdigheder i de elementære fag. For den boglige linies vedkommende betyder ordningen en afgørende reduktion af den nuværende eksamensmellemskoles eksamenspræg, uden at det normalt vil give gener med hensyn til bedømmelsen af børnenes egnethed for realafdelingen eller gymnasiet.

Som nævnt fører hovedskolens boglige linie frem til realafdelingen eller gymnasieafdelingen.

Den omstændighed, at den 3-årige hovedskole skal træde i stedet for den hidtidige 4-årige mellemskole, bevirker, at den nuværende 4. mellemskoleklasse bliver en del af realafdelingen og gymnasieafdelingen, således at realafdelingen bliver 2-årig og gymnasieafdelingen 4-årig.

Adgangen til realafdelingen og gymnasiet skal normalt finde sted på grundlag af gennemgang af den boglige linie, idet realafdeling og gymnasieafdeling vil blive det naturlige mål for de på den boglige linie underviste elever, på samme måde som de faglige ungdomsskoler bliver det naturlige mål for eleverne på de praktiske linier.

Afgangsprøven fra hovedskolens boglige linie er den normale betingelse for optagelse i 1. realklasse og 1. gymnasieklasse, jfr. forslag til lov om ændringer af folkeskoleloven § 16 (ny § 19 a) og forslag til lov om gymnasieskoler § 14, og denne afgangsprøve, der tages efter 8 års skolegang, kan være bestået enten ved skoler, der har etableret en egentlig liniedeling, eller ved skoler, hvor kravene til undervisningen på den boglige linie er blevet opfyldt ved differentieret undervisning indenfor klasserne.

Iøvrigt er det en betingelse for optagelse i 1. realklasse og 1. gymnasieklasse, at vedkommende er i besiddelse af en sådan modenhed og kundskabsfyldte, at han på tilfredsstillende måde vil kunne følge undervisningen i disse skoleafdelinger, og til bedømmelse heraf tjener foruden resultatet af

hovedskoleprøven den afgivende skoles skøn. Forsåvidt angår optagelse af elever i 1. gymnasieklasse, kan det blive nødvendigt som supplement til det foreliggende at foretage en yderligere bedømmelse af elevens forudsætninger, nemlig hvor de kriterier, man allerede har, giver anledning til tvivl om elevens egnethed, eller hvor man ikke har plads til alle egnede elever. En sådan yderligere bedømmelse kan f. eks. bestå i en samtale med eleven eller i nærmere forhandling med den afgivende skoles leder og lærere.

Elever med realeksamen vil kunne optages i 2. gymnasieklasse, hvilket svarer til de hidtil gældende regler om, at en elev med realeksamen vil kunne optages i 1. g.

Iøvrigt må elever, der på et senere tidspunkt end begyndelsen af 1. realklasse og 1. gymnasieklasse ønsker at blive optaget i realafdelingen eller gymnasiet, bestå en optagelsesprøve, der godtgør, at de står på højde med de andre elever i klassen. Denne bestemmelse skal dog ikke være til hinder for, at en elev, der er optaget i 1. realklasse ved skoleårets begyndelse, men nogle måneder ind i skoleåret ønsker at blive optaget i 1. gymnasieklasse (eller omvendt), efter skolens skøn optages i 1. g. (eller 1. realklasse), selvom hans kundskaber på nogle punkter afviger fra de øvrige elevs, såfremt det kan forudses, at han i løbet af kortere tid vil kunne nå frem til klassens standpunkt.

I særlige tilfælde vil ministeren kunne meddele undtagelse fra de sædvanlige betingelser for optagelse i realafdelingen og gymnasieafdelingen, herunder også for elever, der ikke har aflagt afgangsprøven fra den boglige linie.

I en ny § 19 c i folkeskoleloven angives de fag, hvori der skal undervises i den 2-årige realafdeling. I forhold til den nuværende fagrække for realklassen er der sket følgende ændringer: faget religion er medtaget; dette medfører dog ikke noget egentlig nyt i forhold til den gældende ordning, idet undervisningen i den nuværende 4. eksamensmellemskoleklasse, der forsåvidt svarer til realafdelingens 1. klasse, omfatter faget religion. Endvidere skal der efter forslaget undervises i fagene engelsk og tysk, medens fransk skal tilbydes eleverne som valgfrigt fag. Dette svarer også til den for 4.

[Undervisningsministeren.]

mellemskoleklasse og realklassen efter almen-skoleloven almindeligvis praktiserede ordning.

Fagene regning og matematik, der efter den nugældende ordning er valgfri fag for pigerne i realklassen, skal efter forslaget være obligatoriske såvel for drenge som for piger i 1. realklasse og for regnings vedkommende også i 2. realklasse, medens matematik af alle elever skal kunne bortvælges i 2. realklasse.

Undervisningen i realafdelingen skal i et vist omfang uddybe og supplere undervisningen i hovedskolen, men det tilstræbes, at undervisningen i de to realklasser kommer til at udgøre en organisk helhed. Iøvrigt har man tænkt sig, at der skal holdes enkelte timer fri til valgfri fag, således at man i et vist omfang vil kunne tilgodese elevernes forskellige interesseområder, uden at dette dog bør gå ud over kravet om, at realeksamen som en rettighedsgivende eksamen overalt bør have et vist ensartet præg.

I forslaget til lov om gymnasieskoler § 4 gives der regler om undervisningen i de fire gymnasieklasser. 1. gymnasieklasse er i modsætning til de efterfølgende klasser ikke liniedelt, idet eleverne i denne klasse bør have et skoleår uden liniedeling, hvor de og skolen kan få lejlighed til at gøre deres erfaringer med hensyn til, hvilken speciel gymnasielinie de egner sig for. Liniedelingen i gymnasiet er ikke som efter almen-skoleloven begrænset til 3 linier, den klassisk-sproglige, den nysproglige og den matematisk-naturvidenskabelige linie, men også andre linier vil efter de skiftende tiders behov kunne oprettes.

Den i § 4 opstillede fagrække svarer ganske til den nugældende. Man har iøvrigt fundet det rigtigst ikke i selve loven at give bindende forskrifter om de enkelte fags indhold, omfang og placering på de forskellige linier, men at overlade dette til ministerens nærmere bestemmelse, således at en tilpasning efter skiftende tiders behov lettes. Faget latin har givet anledning til særlige spørgsmål, der er omtalt udførligt i bemærkningerne til lovforslaget.

Undervisningen i 2.—4. gymnasieklasse vil i det væsentlige komme til at svare til undervisningen i de nuværende 3 gymnasieklasser, medens undervisningen i den nye

1. gymnasieklasse i hovedsagen svarer til den nuværende 4. mellemskoleklasser, dog med noget større koncentration om sprog og matematik.

Realeksamen opretholdes som en egentlig rettighedsgivende eksamen, men medens realeksamen nu skal afholdes i samtlige fag, har man foreslået, at der — i lighed med den nuværende praksis ved mellemskoleeksamen og studentereksamen — sker en begrænsning af den mundtlige eksamen, således at denne kun kommer til at omfatte 5 af de fag, hvori der er undervist. Endvidere har man medtaget en regel om, at spørgsmålene ved de mundtlige prøver stilles af vedkommende lærere, men godkendes af censorerne, hvilket svarer til de for lærer-eksamen fastsatte nye bestemmelser. Endelig har man med hensyn til beviserne for realeksamen fastsat, at der ikke som hidtil skal optages nogen gennemsnitskvotient på disse beviser, idet man har ment, at alene karaktererne i de enkelte fag kan og bør være vejledende ved bedømmelsen af den enkelte elevs kvalifikationer i forskellige retninger. Med hensyn til studentereksamen tilsigtes der ikke på noget væsentligt punkt ændringer af den nuværende ordning; dog har man foreslået optaget en tilsvarende regel som den for realeksamen foreslåede med hensyn til, at lærerne selv skal stille eksamensspørgsmålene ved de mundtlige prøver, dog med godkendelse af censorerne. Efter ønske fra Gymnasieskolernes Lærerforenings repræsentant i udvalget beholder man som hidtil for studentereksamens vedkommende gennemsnitskvotienten på eksamensbeviset.

Som tidligere nævnt har et mindretal i udvalget, bestående af repræsentanterne for foreningen „Hjem og Skole“ og Landsforeningen af Skolekommissioner og Skole-nævne, ikke kunnet tiltræde forslagene som helhed. Dette mindretal har under udvalgets arbejde fremsat de som bilag til lovforslaget om folkeskolen optagne forslag af 4. januar 1955 til affattelse af de indledende bestemmelser i en ændret lov om folkeskolen og i en lov om gymnasieskoler. Som det fremgår af disse forslag, tiltræder mindretallet flertallets nedenfor omtalte forslag om indførelse af en 2-årig realafdeling og et 4-årigt gymnasium, ligesom mindretallet tiltræder en liniedeling af børnene i det 8. skoleår. Mindretallet har

[Undervisningsministeren.]

også kunnet tiltræde, at der gives mulighed for en differentieret undervisning af de større børn før det 8. skoleår, men mindretallet har ikke kunnet tiltræde, at denne differentiering sker ved en deling i klasser, hvor børnetallet ellers måtte være tilstrækkeligt hertil, idet man ønsker, at differentieringen skal finde sted indenfor klasserne.

Det står altså begge parter klart, at man ikke kommer uden om deling af de større børn under en eller anden form. Jeg kan herefter ikke se, at der er nogen stor kløft mellem de 2 standpunkter, og lovforslagets rammer er så vide, at man de enkelte steder vil kunne indrette sig i overensstemmelse med de stedlige ønsker.

Et andet spørgsmål, hvor mindretallet ikke har kunnet tiltræde flertalsforslaget, er spørgsmålet om hovedskolens afslutning.

Hovedskolens linier ønskes af flertallet afsluttet med en prøve af vejledende karakter for de efterfølgende skoleformer. Der er ikke tale om en afsluttende eksamen, men om en adgangsvurderende prøve. Det ville måske have været at foretrække, dersom man kunne have haft den samme hovedskoleprøve som afslutning på samtlige linier, men det er sagligt ikke gørligt. Dertil er børnenes evner og anlæg for afgivende.

Afslutningsprøve eller ej — det er et ofte debatteret spørgsmål, men det synes, som om visse realiteter efterhånden får anskuelserne til at nærme sig hinanden. Det altafgørende udgangspunkt for en klar besvarelse er dette: Ønsker man, at det skal være den afleverende skole, hvis skøn er vejledende, eller ønsker man at udskyde problemerne til den modtagende skole? Jeg mener ikke, at folkeskolen har ret til at lade sorteper gå videre. Skolen må gå ind under ansvar og forpligtelse. Den kender børnene gennem årelangt arbejde og samvær, og de råd, som i kraft heraf kan gives, fortjener at tillægges den største vægt. Det er en meget svag form for idealisme at afvise tanken om prøve i folkeskolen og at lade den optagende skole afgøre barnets skæbne ved hjælp af en prøve, der nødvendigvis må blive sværere.

Flertallets forslag er prøve i den afleverende skole, ingen prøve i den modtagende skole. Mindretallets opfattelse er den om-

vendte: ingen prøve i folkeskolen, men til gengæld en hårdere prøve i den modtagende skole. Der er for mig ingen tvivl om, at den første form er den mest betryggende for hjemmene og behæftet med mindst usikkerhed. Hvis man ønsker, at folkeskolen skal bevare sin fulde myndighed og sin rette plads i helhedsbilledet, må kravet om den afleverende skoles vidnesbyrd fastholdes.

Mindretallets forslag om at stryge folkeskolens afslutningsprøve er iøvrigt i skarp modstrid med det krav, som blev opstillet i selve Askovadressens pkt. 6: „Adgangen til videregående undervisning bør stå åben for alle, der kan møde med en tilfredsstillende udtalelse fra børneskolens lærere, men der bør afholdes en prøve senest efter et års forløb, hvor de, der ikke har udsigt til at gennemføre studiet, underrettes herom, så spild af tid og penge kan undgås.“

Her indføres altså to stationer på vejen. Efter de 7 års forløb skal der afgives en udtalelse fra lærerens side, og kun hvis den er tilfredsstillende, gives der adgang til videregående undervisning. Denne udtalelse er altså af skelsættende karakter, og jeg kan ikke tænke mig, at hverken hjemmene eller de modtagende skoler kan nøjes med et par linier, der i vag almindelighed taler om dygtighed, flid og evner. En sådan udtalelse må indeholde bemærkninger om barnets faktiske standpunkt i visse centrale fag. Når der er gået et år, altså ved udgangen af det 8. skoleår, er vi nået til station nr. 2, en egentlig prøve, der fælder den afgørende dom, for at spild af tid og penge kan undgås.

Hvorledes skal en sådan prøve ved udgangen af det 8. skoleår efter Askovudvalgets oprindelige opfattelse se ud? Der kan kun blive tale om en nuances afvigelse fra flertalsforslaget, idet der principielt er enighed om prøvens nødvendighed.

Mindretallet har forladt Askovadressens standpunkt; men det kunne jo tænkes, at der er andre, der fastholder det. I så fald befinder de sig på linie med den norske folkeskoleordning, der visnok har været forbillede for adressens forfattere. I Norge afsluttes nemlig folkeskolen med eksamen i skriftlig norsk og skriftlig regning for alle børn samt i mundtlig engelsk for de elever, der har deltaget i dette fag. Eleverne får efter eksamen et bevis, der angiver karaktererne efter en skala med fem grader.

[Undervisningsministeren.]

Der er ingen principiel forskel mellem vidnesbyrd og prøve. Enten man i sammenhængende prosalinier udtaler sig om børnenes kunnen i dansk, regning og sprog, eller man i tilknytning til prøve vedføjer nogle karakteriserende ord udfor hovedfagene, så er det jo det samme, der sker. Spørgsmålet er, hvad der er lettest at administrere, og hvad der giver det klareste vejledende billede. Hvis man fra lærerside foretrækker den sidste ordning, kan jeg ikke indse, at det kan føre til dyberegående konflikter, når man vel at mærke fastholder hovedskoleprøven som en prøve og ikke som noget som helst andet — uden gennemsnitskvotient og uden talkarakterer.

Jeg gør opmærksom på, at det står hjemmet frit, om det ønsker, at barnet skal deltage i prøve eller ej. Hvis forældre enes om det, kan de fritage hele klassen for prøve.

Det er min opfattelse, at drøftelserne i 8 mands udvalget på mange væsentlige punkter har nærmet de oprindelige synspunkter til hinanden.

Mindretallet har overvejet mulighederne for at tilkendegive sine ønsker i form af ændringsforslag til de enkelte punkter i flertallets forslag, men har ikke fundet dette muligt, hvorimod man i en betænkning af 18. april 1955 til forslaget af 4. januar 1955 har gjort rede for sine principielle synspunkter. Herom skal jeg henvise til betænkningen, der er optaget som bilag til forslaget til lov om ændringer af folkeskoleloven. Af tidsmæssige grunde har mindretallet ikke været i stand til at fremkomme med et fuldt udarbejdet forslag, men ved genfremsettelsen af nærværende lovforslag i efteråret 1955 vil fuldt udarbejdede mindretalsforslag blive optaget som bilag til lovforslagene.

Som en sammenfatning af mine bemærkninger til de to lovforslag, der forelægges i dag, vil jeg gerne sige, at hvis disse forslag gennemføres, vil følgende nås:

1) Der vil komme harmoni i det danske skolebillede. Hvis forholdene får lov til at passe sig selv, vil det blive mere og mere skævt, og vi bør ikke vente med at forme den harmoni, som i dette øjeblik er mulig.

2) Land og by får samme muligheder i langt højere grad end nu, så der efterhånden kan blive lige start for lige evner

uden hensyn til fødested eller forældres stilling.

3) Der kaldes på det kommunale initiativ og det fælleskommunale ansvar: søg at skabe en fælleskommunal skoleoverbygning, der giver mere fred og sammenhæng i skolearbejdet.

4) Der sker en afsvækkelse af eksamensvæsenet. Eksamen flyttes så at sige fra den egentlige folkeskole over på den realskole, der i fremtiden afslutter det kommunale skolebillede. Prøven forenkles og indgår som led i en pædagogisk-psykologisk bedømmelse.

5) De to linier — eksamenslinien og den eksamensfri linie, der nu er kommet lidt for langt fra hinanden — bringes nærmere sammen, så der med rette kan tales om en samlende skole.

6) Læreren får større frihed, herunder en mere reel metodefrihed, og større ansvar. Der gives ham en mere selvstændig stilling i undervisningen.

7) Der sker i undervisningsplanerne en samling om de virkelig væsentlige fag med dansk og regning i centrum.

8) Den pædagogiske forsøgsvirksomhed får i fremtiden et klarere perspektiv, når den alene drejer sig om rent pædagogiske opgaver og ikke også om strukturproblemer, som den alligevel ikke kan løse.

9) Vi rykker nærmere til den nordiske og angelsaksiske skole og fjerner os fra den germanisering, der ikke altid har været til gavn for os.

10) Loven forenkles til en rammelovgivning, der tillader et friere initiativ. Skolen demokratiseres yderligere, idet hovedskolen ikke blot danner bro til gymnasium og realskole, men organisk fører frem til alle videregående ungdomsskoler.

Gennem alle vore bestræbelser fastholder vi som urokkeligt mål, at fremtidens folkeskole skal hvile i sig selv uden pres af overliggende former.

Den bestræbelse, der her har fundet udtryk i lovforslagene, er af ganske upolitisk karakter. Den er en gruppe skolemenneskers redelige forsøg på at bane vej for en reform, der forener tradition og fremskridt på en måde, som er naturlig i dette land. Den danske skoles problemer skal løses på dansk. Det er mit håb, at den redelige vilje, forslagene er udtryk for, vil blive respek-

[Undervisningsministeren.]

teret, når nu det høje ting og offentligheden skal arbejde videre på dette grundlag.

Til slut skal jeg blot bemærke, at i be-
tragtning af den store interesse, det har for
vide kredse at blive bekendt med de fore-
slåede ændringer af vort skolevæsen, har
jeg anset det for ønskeligt, at de to lov-
forslag blev forelagt i indeværende folke-
tingssamling, selvom det først har kunnet
ske på indeværende sene tidspunkt.

Med disse bemærkninger tillader jeg mig
at anbefale lovforslagene til en hurtig og
velvillig behandling i det høje ting.

Den første sag på dagsordenen var:

*Tredie behandling af forslag til lov om
ændring i lov om foranstaltninger til fremme
af danske erhvervsinteresser.*

(Anden behandling findes i tidenden sp.
4192).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 153 stemmer mod 6; 1 medlem
tilkendegav, at han hverken stemte for eller
imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive
tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

*Tredie behandling af forslag til lov om
ændring i lov om udlån til visse industri-
virksomheder.*

(Anden behandling findes i tidenden sp.
4192).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 160 stemmer mod 6; 1 medlem
tilkendegav, at han hverken stemte for
eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive
tilstillet statsministeren.

Man gik derefter til:

*Tredie behandling af forslag til lov om
ændring i lov om grundforbedring.*

(Anden behandling findes i tidenden sp.
4192).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 161 stemmer mod 6; 1 medlem
tilkendegav, at han hverken stemte for
eller imod.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive
tilstillet statsministeren.

Derpå foretoges:

*Tredie behandling af forslag til lov om
ændring i lov nr. 98 af 31. marts 1954 om
udlån til afsætningsvirksomheder m. v. in-
denfor fiskerierhvervet.*

(Anden behandling findes i tidenden sp.
4192).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 161 stemmer mod 6.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive
tilstillet statsministeren.